

Janita Roth & Ramona Nikkinen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi AMK
Sosionomi/Varhaiskasvatuksen opettaja
Opinnäytetyö, 2023

ROMANIKULTTUURI TUTUKSI VARHAISKAS- VATUKSEEN

TIIVISTELMÄ

Ramona Nikkinen & Janita Roth
Romanikulttuuri tutuksi varhaiskasvatukseen
28 sivua, 3 liitettä
Kevät 2023
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK), Varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuus

Tämä opinnäytetyön käsittelee romanikulttuuri tutuksi tekemistä varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi yksi Espoon varhaiskasvatuksen yksikkö, josta tarve romanikulttuurin tuntemiseen nousi esille. Tarkoituksena oli tuoda romanikulttuuria tutuksi varhaiskasvatuksen henkilökunnalle romaniasiakkaiden näkökulmasta.

Aineistonkeruumenetelmänä on käytetty tarvekartoitusta, johon on koottu ennalta suunniteltuja sekä avoimia. Tarvekartoitus oli suunnattu varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Tavoitteena oli luoda opas, joka sisältää viisi käsittelylukua aiheista romanit, romanien tapakulttuuri, romanien pukeutuminen, romanien kansallispäivä sekä romanilapsi varhaiskasvatuksessa. Oppaan viimeinen luku käsittelee Espoon varhaiskasvatussyksikön henkilökunnalta nousseita kysymyksiä ja ajatuksia.

Kehittämistyön prosessi sisälsi kolme vaihetta, jotka olivat tarvekartoitus, oppaan luominen ja sen esittely. Oppaan esittelytilaisuudessa oli käytössä erätaukomenetelmää, jonka muokattiin tilaisuuteen sekä tarvetta vastaavaksi. Kehittämistyön onnistumista tarkasteltiin palautteiden avulla, ja palautteen avulla voidaan todeta kehittämistyön olleen tarvetta vastaava. Opasta voidaan hyödyntää tulevaisuudessa myös muissa varhaiskasvatuksen yksiköissä.

Tarve romanikulttuurin tuntemiselle heräsi varhaiskasvatuksesta, ja tarpeeseen vastattiin vähäisen palautteen perusteella hyvin. Haasteeksi muodostui tarvekartoituksen vähäinen vastaajamäärä sekä infotilaisuuden vähäiset osallistujat. Tarvekartoitukseen saatujen vastauksien perusteella oli haasteellista saada spesifioitua opasta täysin varhaiskasvatuksen tarvetta vastaavaksi.

Asiasanat: Romanit, romanikulttuuri, varhaiskasvatus

ABSTRACT

Ramona Nikkinen, Janita Roth
Familiarising the Roma culture in early childhood education and care
28 pages and 3 appendices
Spring, 2023
Diaconia University of Applied Sciences
Bachelor's Degree Programme in Social Services
Early Childhood Education and Care
Bachelor of Social Services

This is a thesis on the topic of Roma culture in early childhood education. The partner of the thesis was one unit of early childhood education and care in Espoo, from which the need for knowledge of Roma culture arose. The aim was to familiarise the staff of early childhood education and care with Roma culture from the perspective of Roma clients.

As a data collection method, there have been a needs assessment, in which were compiled pre-planned questions and an open-ended question section. The needs assessment was aimed at early childhood education and care staff. The aim was to create a guide containing five chapters on Roma, Roma customs, the Roma dress, the Roma National Day and the Roma child in early childhood education. The last chapter discussed in the guide, contains questions and thoughts raised by the staff of the Espoo Early Childhood Education Unit.

The development process consisted of three phases, which were a needs assessment, the creation of a guide and its presentation. At the presentation of the guide, a batch break method was used, which was modified to suit the occasion and the need. The success of the development work was examined with the help of feedback, and the feedback can be used to determine that the development work met the need. The guide can also be used in other early childhood education and care units in the future.

The need to know the Roma culture arose from early childhood education and care, and the need was met well based on the little feedback. The challenge was the low number of respondents to the needs assessment and the small number of participants in the information session. Based on the responses to the needs assessment, it was challenging to get a specific guide that fully meets the need for early childhood education and care.

Keywords: early childhood education and care, Roma, Roma culture

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	5
2.1 Romanit Suomessa	5
2.2 Osallisuus	6
2.3 Varhaiskasvatus.....	8
3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	10
3.1 Kehittämishankkeen menetelmät	10
3.2 Tausta ja yhteistyökumppanit.....	12
4 Kehittämistyön prosessi	12
4.1 Tarvekartoitus	12
4.2 Opas	13
4.3 Infotilaisuus	14
5 Eettiset näkökulmat ja luotettavuus.....	15
6 Johtopäätökset ja pohdinta	17
LÄHTEET	19
LIITE 1. Tarvekartoituksen saatekirje.....	23
LIITE 2 Infotilaisuuden runko	24
LIITE 3 Romanikulttuuri tutuksi varhaiskasvatukseen -opas.....	25

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme on kehittämispainotteinen, ja tavoitteenamme on tuoda romanikulttuuria tutuksi varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Romanit ovat olleet Suomessa jo yli 500 vuotta, mutta silti varhaiskasvatuksesta on noussut esille tarve oppia tuntemaan romanikulttuuria paremmin. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan ammattitaidon kehittäminen auttaa romaniperheiden kohtaamisessa sekä yleisesti romanikulttuurin tuntemisessa.

Romanikulttuurista on paljon tietoa tarjolla, mutta kohdennettuna varhaiskasvatukseen sitä on haasteellista löytää. Tämän vuoksi on hyvä, että tieto tuodaan suoraan heille kiireellisen varhaiskasvatuksen arjen keskelle. Käytimme opinnäytetyötä tehdessämme termiä romanit, joka tarkoittaa pääsääntöisesti Suomen romaneita. Teimme yhteistyötä yhden Espoon kaupungin varhaiskasvatusyksikön kanssa, tarkoituksena oli tehdä opas, jota voidaan käyttää myös oma-aloitteisesti kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä. Opasta varten suoritimme tarvekartoituksen Espoon varhaiskasvatusyksikössä sekä kokosimme oppaan, joka vastasi heidän tarvettaan. Opas sisältää tiiviin tietopaketin romanikulttuurista sekä mitä odottaa romanilapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Tärkeää on kuitenkin huomioida, että kaikki romanit ovat yksilöitä, joten tapojakin löytyy monenlaisia. Oppaan sisältö koostuu eri lähteistä ja siinä on hyödynnetty romanikulttuurin parissa työskentelevien ammattilaisten asiantuntijuutta.

Espoon kaupungin varhaiskasvatuksen henkilökunta on erityisesti kysynyt romanien tavoista ja onko niillä vaikutusta varhaiskasvatuksen palveluiden tarjontaan. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa tiedotteessa kerrotaankin, että romanilasten ja -perheiden palveluita kehittäessä on tärkeää huomioida tapaperinteet sekä mahdolliset vaikutukset palveluihin. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetustoimen ammattilaisilla tulee olla tietoa ja ymmärrystä romanikulttuurista oman ammattitaitonsa ohella. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2017).

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Romanit Suomessa

Romanit ovat kulttuurinen, kielellinen ja etninen vähemmistö. Romaneilla ei ole omaa maata, josta he ovat lähtöisin, vaan heidän uskotaan oleva lähtöisin kielitutkimuksen perusteella luoteis-Intiasta. Eri puolelle maata asettuneita romaneita yhdistää romanilippu sekä kansallislaulu nimeltä Gelem Gelem. Romanit ovat kohdanneet paljon haasteita tullessaan Eurooppaan 1300-luvulla. Heitä on vainottu erilaisuuden takia sekä karkotettu monista maista. Vaikeuksista huolimatta romanikulttuuri on säilynyt vahvasti romaneiden keskuudessa. (Romanit, i.a.).

Ensimmäinen merkintä Suomeen saapuneista romaneista on 1500-luvulta. Romanit kohtasivat vainoja, ja heiltä evättiin saapuessaan kaikki perusoikeudet. Romanit eivät olleet oikeutettuja kirkollisiin palveluihin ja heiltä evättiin myös sairaanhoito. Vuonna 1637 Suomessa oli voimassa laki, jonka varjolla romanit saivat tuloita ilman oikeudenkäyntiä. Laki oli voimassa vuoteen 1748 asti. (Opetushallitus, 2008, s. 10.) Tänä aikana Suomi oli kuitenkin Ruotsin alaisena. Suomen romaneilla on samat ihmisoikeudet ja velvollisuudet kuin kantasuomalaisilla. Suomen romanit ovat olleet mukana taistelemassa itsenäisen Suomen puolesta ja ovat edelleenkin isänmaallisia ja ylpeitä siitä.

Romanit taistelevat kuitenkin päivittäin ennakkoluuloja vastaan, ja syrjintä on yhä osana romanien arkea. Syrjintä näkyy esimerkiksi palveluiden kieltämisestä tai niitä tarjotaan rajallisesti tai loukkaavin ehdoin. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu, i.a.) Romanien historiassa on paljon surua ja vaikeita aikoja. Iso, mutta vähän puhuttu aihe on toisen maailman sodan aikana tapahtunut holokausti. Romanit olivat natsien kohteena ja heitä kuljetettiin sekä surmattiin keskitysleireillä. Uhrien määrää on haasteellista varmistaa, sillä romaneita ei ollut ihmisarvoa. Sen vuoksi heitä ei

kirjattu ja rekisteröity yksilönä. Arvio holokaustin uhreista on 1–1,5 miljoonaa romanina. Natsi-Saksan toteuttamalle kansanmurhalle Euroopan romaneita kohtaan käytettiin nimitystä *Porajmos*. (Oliver, M. & Kuroski, J. (2018/2021). *Porajmos: The forgotten gypsy holocaust the world ignored.*)

Romanikulttuuri on monille hyvin vieras, vaikka kirjallisuutta ja materiaaleja kulttuuriin tutustumiseen on tarjolla. Romanikulttuuri sisältää erilaisen vaatetuksen, eroavia käyttäytymistapoja sekä kielellisiä eroavaisuuksia. Näiden ei tulisi kuitenkaan määritellä kulttuurinedustajaa, vaan jokainen tulisi kohdata yksilönä. Uskomme, että puutteellinen tieto on suuri tekijä syrjinnän ja ennakkoluulojen säilymisessä.

Suomen romanit ovat Suomen kansalaisia, ja he identifioivat itsensä suomalaisiksi, tarkemmin sanottuna Suomen romaneiksi. Romaneilla on oma kieli, mutta kiertolaisuusaikana ja romanien asettuessa asumaan ympäri maailmaa on kielen tullut useita eri kielimurteita. Suomen romaneilla on myös oma kielimurteensa, jonka puhuminen on uusien sukupolvien myötä vähentynyt radikaalisti. Suomen romaneista vain vähemmistö puhuu sujuvaa romanikieltä enää. (henkilökohtainen tiedonanto). Suomen romanit ovat levittäytyneet asumaan ympäri Suomea ja osa heistä asuu Ruotsissa. Suomessa romaneita arvioidaan olevan n. 10 000–12 000 sekä Ruotsin puolella noin 3000. Suomen romanit kuuluvat pääosin kristinuskoon. (i.a. Romanit.)

2.2 Osallisuus

Osallisuus tarkoittaa mahdollisuutta elää oman näköistä elämää. Osallisuus yhteistyössä ja vaikuttamisen prosessissa tarkoittaa kuulumista itselleen tärkeisiin ryhmiin ja yhteisöihin sekä mahdollisuutta vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin. Osallisuus yhteisestä hyvästä voidaan selittää yhdessä tekemiseen sekä yhdessä olemiseen. Yhteinen hyvä on myös toimintatapa sekä arvoja, joista seuraa arvostusta ja kiitosta sekä yhteyksiä muihin ihmisiin. (Terveiden ja hyvinvoinnintaitos, 2021.) Tuettaessa kaikkien osallisuutta on keskeiset periaatteet osallisuuden edistämiseen asetettu. Näitä ovat muun muassa ihmisen pääseminen

osalliseksi palveluun tai toimintaan omaehtoisesti, jokaisen kohtaaminen yksilönä, ratkaisujen etsiminen yksilöllisesti sekä ihmisen pääseminen osalliseksi itselleen tärkeään yhteisöön. Vaikuttamista tulisi tapahtua myös toiminnan ulkopuolella (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2021).

Romanien osallisuutta heikentää yhteiskunnan ja romanien välinen luottamusuhde. Yhteistyö romanien ja yhteiskunnan välillä edistäisi romanien integraatiota yhteiskuntaan, ja sen avulla romanien osallisuus yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä yhteiskunnan toimintaan lisääntyisi. Romanit toimivat ja rakentavat osallisuutta paljon romaniyhteisön kesken, ja romaniyhteisöt ovat itsessään tiiviitä. Osallisuutta tulisi kuitenkin lisätä enenevässä määrin yhteisön ulkopuolelle, mikä takaisi romanien asemaa Suomessa. (Suomen romaniväestön osallisuus ja hyvinvointi, s.47–48. 2018.)

Etnisen taustan vuoksi huonompaan asemaan asetettu ryhmä kokee etnistä syrjintää, joka voi näkyä esimerkiksi ulkonäköön tai vaatetukseen liittyvissä eroavaisuuksissa. Palveluissa syrjintää saattaa myös näyttäytyä, kuten palvelun saanti on puutteellista tai sitä ei tarjota ollenkaan ja näin asiakkaan tarpeet jätetään huomioimatta. (Weiste-Paakkanen, A. Lämsä, R. & Kuusonen, H. (2018) *Suomen romaniväestön osallisuus ja hyvinvointi, Romaneiden hyvinvointi tutkimus Roosa 2017-2018*). Romanien syrjintää on Suomessa tutkittu ja vähemmistövaltuutetun (2014) teettämän tutkimuksen mukaan 68 % romaneista oli viimeisen vuoden aikana kokenut syrjintää eri elämän osa-alueilla. Romaniniaisilla oli syrjintäkokemuksia enemmän, jopa 71,3% oli kokenut syrjintää viimeisen vuoden aikana. (Vähemmistövaltuutettu. 2014.) On myös tutkittu, että romanit kokevat vaikeuksia saada tarvitsemaansa tukea, koska viranomaisilta uupuu kulttuurillinen ymmärrys ja heillä on negatiivisia asenteita. (Hirvilampi & Laatu 2008).

Jo lapsesta saakka on tärkeää, että lapsi saa tarpeeksi tietoa itseään koskevista suunnitelmista ja pääsee vaikuttamaan niihin. On tärkeää, että lapsi kokee jo pienestä olevansa merkityksellinen ja kuuluvansa yhteisöön. (Lastensuojelun keskusliitto, i.a.) Yhteiskunnassa on syvälle juurtuneita ajatusmalleja, jotka heijastuvat myös varhaiskasvatuksessa lapsiin. Lapset ymmärtävät jo nuorena yhteiskunnallisista järjestyksistä, joissa kohdellaan ihmisiä eri tavoin. Olisikin

ensisijaisen tärkeää, että kasvattajat tarkastelisivat lasten maailmaa kaikkien lasten silmin, myös eri kulttuuritaustoista tai kansalaisuuksista riippuen. (Paasivirta & Väistö, 2021, s.12.)

2.3 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatusta on tarjottava kokopäiväisesti lapselle, jos se on kehityksen, tuen tarpeen sekä perheen olosuhteiden takia tarpeellista tai muutoin lapsen edun mukaista (L507/2018). Varhaiskasvatuslaki määrittelee mitkä ovat varhaiskasvatuksen tavoitteet sekä, mitä sen tulee tarjota. Varhaiskasvatusta koskevia säädöksiä ja asetuksia on myös muun muassa Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998), perusopetuslaki (628/1998), opetus- ja kulttuuriministeriön asetus (772/2018) sekä valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018).

Jokainen lapsi ansaitsee osakseen varhaiskasvatusta, jossa hyödynnetään laadukasta pedagogiikkaa sekä -menetelmiä. Varhaiskasvatuslaissa kerrotaan, että sen tavoitteena on edistää lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, terveyttä sekä hyvinvointia. Varhaiskasvatus ympäristön tulee olla oppimista edistävä, kehittävä sekä lapselle turvallinen kasvuympäristö. Tärkeää on edistää vuorovaikutussuhteita lasten ja kasvattajien välillä sekä turvata lasta kunnioittava toimintatapa. (Opetushallitus, i.a.). Pedagogiikka tarkoittaa suunnitelmallista sekä tavoitteellista toimintaa, joka perustuu tutkittuun tietoon ammattilaisten toteuttamana. (Sandberg, 2021, s.18–19). Lapsilla on oikeus saada hyvää ja turvallista varhaiskasvatusta, sillä se on kestävä pohja lapsen aloittaessa koulutien (Helenius & LummeLahti, 2018, s.23).

Sosiaaliset, motoriset, kognitiiviset taidot sekä eri taitojen opetteleminen aloitetaan jo varhain ja sitä tulisi kehittää lapsen tasoisesti aina lasten kanssa työskennellessä. Jokaiselle lapselle tehdään henkilökohtainen varhaiskasvatus suunnitelma, joissa puutteellisiin taitoihin voidaan panostaa tarkemmin. Ammattilaisten näkökulma sekä moniammatillinen yhteistyö tukee lapsen oppimista ja

kehittymistä yhdessä perheen kanssa. Varhaiskasvatuksen tarkoituksena ei ole vain tukea lasta, vaan myös perhettä, joka muodostaakin kasvatusyhteistyön perheen ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan välille. Kasvatuskumppanuus on lapsen kasvun ja kehityksen tukemista yhdessä varhaiskasvatuksen henkilökunnan sekä lapsen huoltajien kanssa. Kasvatuskumppanuuden keskiössä on kunnioitettava ja tasavertainen vuoropuhelu. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2019.)

Romaniyhteisö on tiivis ja isovanhemmat sekä sukulaiset ovat suuressa osassa perheen arkea. Romanien laajat tukiverkostot sekä romanien kohtaama työttömyys, vähentää varhaiskasvatuksen tarvetta. Terveysten ja hyvinvointilaitoksen mukaan romaneiden yleisimpiä syitä työttömyydelle on, heikko koulutustaso, vähäinen työkokemus, sekä ennakkoluulot ja asenteet romaneita kohtaan. (Terveysten ja hyvinvoinninlaitos, 2021). Romanien työllistyminen ja yrittäjyys on kehittynyt positiiviseen suuntaan viimeisen 10 vuoden aikana sekä romanien koulutustaso on keskimäärin noussut. (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2019, s. 4). Tämän vuoksi romanit tarvitsevat yhä enenevässä määrin varhaiskasvatustalvituia osaksi arkea (Opetushallitus, i.a.)

Keskeisenä tehtävänä varhaiskasvatuksella on edistää lasten tasa-arvoa sekä ehkäistä syrjäytymistä. Kulttuurisen monimuotoisuuden esiin tuominen on tärkeää lapsien keskuudessa globaalissa ja muuttuvassa maailmassa. Riippumatta varhaiskasvatuksen monikulttuurisesta tilanteesta, tulisi siitä huolimatta olla opetusta monikulttuurisuudesta. (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen, 2022, s.227.)

”Romanilasten osallistumisessa varhaiskasvatukseen ei ole oleellisia eroja verrattuna koko väestön lapsiin. Huoltajien mukaan heidän 0–5-vuotiaista lapsistaan 81 prosenttia osallistui varhaiskasvatukseen, 77 prosenttia päiväkodissa. Sekä perhepäivähoidon että avoimen varhaiskasvatuksen osuudet olivat pieniä, molemmat 2 prosenttia. Koko väestön varhaiskasvatuskäisistä lapsista päiväkodissa oli romanilapsia vastaava osuus, 76 prosenttia. Varhaiskasvatukseen osallistuvista romanilapsista 78 prosenttia oli iältään 3–5-vuotiaita. Kolme-, neljä- ja viisivuotiaita oli lähes yhtä paljon. Kaksivuotiaita ja sitä pienempiä lapsia oli

varhaiskasvatuksessa 22 prosenttia.” (Opetushallitus. Romanilapset varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. s. 75. 2020).

3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda romanikulttuuria tutuksi varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Espoon kaupungin yhden varhaiskasvatusyksikön työntekijät ilmaisivat tarpeensa oppia lisää romanikulttuurista. Tietoa romanikulttuurista on paljon, mutta varhaiskasvatuksen kiireisen arjen keskellä on tärkeää, että tietoa olisi helposti saatavilla sekä varhaiskasvatukseen suunnattuna. Tarvekartoituksella varmistimme, että tieto romanikulttuurista varhaiskasvatukseen vastasi yksikön tarvetta sekä tarvekartoituksella saimme spesifioitua oppaan sisällön heidän tarvettaan vastaamaan.

Tarkoituksena oli tehdä helposti hyödynnettävä opas varhaiskasvatuksen työntekijöille, joka käsittelee romanikulttuuria ja -tapoja. Opas rakentuu viidestä käsitelyluvusta ja viimeisessä osiossa käsitellään kysymyksiä, joita varhaiskasvatuksen henkilökunta esitti meille. Vähäiset kysymykset varhaiskasvatuksen henkilökunnalta vaikuttivat lopputulokseen, jonka vuoksi työntekijöiden kysymysten vastausosuus jäi suppeammaksi kuin toivoimme. Oppaan rakenne on suunniteltu niin, että tulevaisuudessa sitä voidaan hyödyntää muissa varhaiskasvatuksen yksiköissä. Oppaan avulla voimme edesauttaa varhaiskasvatuksen ammattilaisia kohtaamaan romaniperheitä sekä -lapsia yhdenvertaisesti sekä ilman ennakkoluuloja.

3.1 Kehittämishankkeen menetelmät

Opinnäytetyömme toteutettiin useassa eri osassa, joista rakentui kattava kokonaisuus. Ensimmäisessä vaiheessa suunnittelimme tarvekartoituksen, jonka toteutimme sähköisesti käyttäen Microsoft form:ia. Suunnittelimme tarvekartoituksen tarkasti, jotta saimme oppaastamme mahdollisimman spesifioidun juuri varhaiskasvatuksen yksikön tarvetta vastaamaan. Tarvekartoituksen sisältö rakentui viidestä valmiista kysymyksestä sekä vapaan sanan osiosta, jossa henkilökunta sai kysyä oman tarpeensa mukaan meiltä kysymyksiä. Tarvekartoituksen oli tarkoitus olla avoinna viikon, mutta vähäisien vastauksien perusteella pidensimme tarvekartoituksen vastausaikaa. Henkilökunnan esittämien kysymyksien perusteella rakensimme oppaan viimeisen osion.

Seuraavassa vaiheessa kävimme lävitse tarvekartoituksen vastauksia sekä viimeistelimme niiden pohjalta oppaan ja suunnittelimme infotilaisuuden. Varhaiskasvatuksen kiireisen aikataulun vuoksi sovimme yksikön johtajan kanssa tilaisuuden toteutuksen etänä. Opas on toteutettu sähköisessä muodossa, joka on mahdollista ladata tietokoneelle.

Infotilaisuus pidettiin Teams:in avulla. Tilaisuuden alussa esittelimme itsemme sekä kerroimme opinnäytetyömme tarkoituksen ja tavoitteen. Hyödynsimme tilaisuudessamme erätauko keskustelumenetelmää, jota muokkasimme meidän tarpeeseemme sopivaksi. Erätaukomenetelmä on keskustelua tukeva menetelmä ja kerromme opinnäytetyössämme myöhemmin siitä tarkemmin. Esittelimme opastamme PowerPointin avulla ja tilaisuuden päätteeksi lähetimme oppaan varhaiskasvatusyksikön johtajalle. Käsittelimme infotilaisuudessa romanikulttuuria ja lopetimme sen vastaamalla henkilökunnan kysymyksiin, joita oli esitetty tarvekartoituksessamme sekä annoimme mahdollisuuden kysyä uusia kysymyksiä. Infotilaisuuden päätteeksi keräsimme palautetta peukalo ylös/alas menetelmällä sekä annoimme mahdollisuuden myös suulliseen/kirjalliseen palautteeseen. Palautteen avulla pohdimme omaa onnistumistamme.

3.2 Tausta ja yhteistyökumppanit

Työelämäkumppaninamme toimi Espoon kaupungin varhaiskasvatusyksikkö. Päiväkodissa on seitsemän lapsiryhmää ikäjakautumaltaan 0–6-vuotiaita. Varhaiskasvatusyksikön toiminnan keskiössä on yhteisöllisyys sekä positiivinen pedagogiikka. Varhaiskasvatus tekee yhteistyötä vanhempien kanssa tiiviisti ja rakentaa yksilöllistä varhaiskasvatusta huomioiden mielenkiinnon kohteet sekä lapsen tarpeet.

Kohderyhmänämme on varhaiskasvatuksen henkilökunta, jolle haluamme jakaa tietoa koskien romanikulttuuria. Espoon kaupungin varhaiskasvatusyksikössä työskentelee varhaiskasvatuksen lastenhoitajia, varhaiskasvatuksen opettajia, erityisvarhaiskasvatuksen opettaja sekä avustajia. Opinnäytetyömme lopullista opasta voidaan myös hyödyntää muissa varhaiskasvatuksen yksiköissä.

4 Kehittämistyön prosessi

4.1 Tarvekartoitus

Idea oli syntynyt, jonka jälkeen suoritimme menetelmänä tarvekartoituksen. Tarvekartoituksessa saimme koottua henkilökunnan ajatuksia sekä tarkennettua opinnäytetyömme idean heidän tarvettaan vastaamaan. Tarvekartoituksemme oli kyselymuodossa ja sisälsi valmiita kysymyksiä sekä mahdollisuuden esittää omia kysymyksiä. Tarvekartoituksemme ei kuitenkaan toiminut toivotulla tavalla, sillä saimme vain kolme vastausta kyselyyn. Tämä toi haasteita oppaan sisällön suunnitteluun ja varhaiskasvatukseen soviteltu sisältö jäi toivottua suppeammaksi.

Tarvekartoituksen suoritimme sähköisesti ja alustavasti olimme suunnitelleet vastausajaksi viikon. Viikon kuluessa emme kuitenkaan olleet saaneet vastauksia kyselyyn, jonka vuoksi pidensimme vastausaikaa vielä noin kahdella viikolla. Vaikka vastauksia ei vielä kolmen viikon jälkeen ollut tullut monia, emme enää oman aikataulumme vuoksi voineet odotella vastauksia varhaiskasvatuksen henkilökunnalta. Pohdimme mistä vähäisien vastauksien määrä johtuu, ja uskomme, että varhaiskasvatuksen haasteellinen työllistämistilanne ja päivittäiset haasteet arjessa vähentävät mielenkiintoa enää osallistua mihinkään ylimääräiseen oman työn lisäksi. Toimimme itsekin varhaiskasvatuksen ammattilaisina ja ymmärrämme varhaiskasvatuksen alan haasteet hyvin.

4.2 Opas

Valmis opas valmistui niillä vastauksilla, mitä olimme varhaiskasvatuksesta saaneet. Oppaan sisältö rakentui viidestä eri käsittelyluvusta. Ensimmäisenä kerroimme yleisesti romaneista, toisena kerroimme romanien tapakulttuurista, kolmantena romanien vaatetuksesta, neljäntenä romanien kansallispäivästä sekä viimeisenä käsitelimme romanilasta varhaiskasvatuksessa. Hyödynsimme oppaassamme virallisia lähteitä sekä henkilökohtaisia tiedonantoja romanityöntekijöiltä.

Romaneita koskevan teoriaosuuden jälkeen kokosimme muutamat kysymykset viimeiseen kappaleeseen, joita saimme varhaiskasvatuksen henkilökunnalta. Vähäisien vastauksien vuoksi halusimme vielä laajentaa näkökantaa kyselemällä romaniperheitä mielipiteitä romanilapsesta varhaiskasvatuksessa. Keskustelua käytiin tuttava romaniperheiden kanssa rennosti kahvipöydän äärellä. Keskustelua perheiden kanssa tuli spontaanisti ja halusimme hyödyntää keskustelua opinäytetyössämme. Tämä auttoi meitä saamaan sisällöstä hieman kattavamman ja monipuolisemman. Keskustelimme noin neljän romaniperheen kanssa, joista jokaisella puhtaus nousi keskiöön ajatellessa varhaiskasvatusta. Osa vastanneista perheistä oli esimerkiksi vienyt omat petivaatteet lapselle päiväkotiin sekä oman

potan. Avoin vuorovaikutus myös korostui keskusteluissa ja he kertoivat keskustelleensa myös oman varhaiskasvatuksensa henkilökunnan kanssa avoimesti.

Opas on toteutettu word-tiedostona ja sähköinen muoto oli paras kohtaamaan opinnäytetyön tavoitettamme. Opas valmistettiin ensin Espoon kaupungin yhtä yksikköä varten, mutta tulevaisuudessa sitä voidaan jakaa sähköisesti kaikkiin eri varhaiskasvatuksen yksiköihin. Opas on liitteenä opinnäytetyössämme, josta sen voi tarvittaessa tallentaa itselleen. Opas on mahdollista esimerkiksi tulostaa varhaiskasvatusyksiköiden taukotiloihin, jossa henkilökunta pääsee tutustumaan oppaan sisältöön. Opas on 12 sivuinen tiivis toteutus, joka sisältää asiatekstiä, teoriaa sekä kuvituskuvia. Kuvituskuvat saimme Suomen romaniyhdistys ry työntekijältä Dimitri Lindgreniltä. Dimitri on harrastanut piirroskuvien tekoa useamman vuoden ja kuvien työstämisessä hän hyödyntää Macbookkia.

4.3 Infotilaisuus

Oppaan esittelimme Espoon varhaiskasvatusyksikössä. Alustavasti olimme suunnitelleet infotilaisuuden tapahtuvan varhaiskasvatuksen tiloissa, mutta johtajan kanssa keskustellessa päädyimme siihen, että helpotamme heidän arkeaan pitämällä infotilaisuuden etänä. Osallistujia infotilaisuudessa oli vain kolme. Osallistujat kirjoittivat muistiinpanoja, joita he kertoivat jakavansa talon palaverissa myös muulle henkilökunnalle. Infotilaisuuteen osallistuneet henkilökunnan jäsenet kertoivat tilanteen heidän varhaiskasvatusyksikössään olevan haasteellinen kyseisenä päivänä, joka selitti osallistujien vähäisen määrän.

Infotilaisuus oli itsessään onnistunut kokonaisuus, joka sisälsi esittelyosion sekä avointa vuorovaikutusta. Osallistujat olivat kiinnostuneita aiheesta ja kertoivat rohkeasti omia ajatuksiaan sekä kysyivät mieleen tulleita kysymyksiä. Hyödynsimme infotilaisuudessa erätauco keskustelumenetelmää, jota muokkasimme tilaisuuteemme sopivaksi. Erätauco on siis keskustelu menetelmä, jonka avulla on helppo käynnistää ja käydä rankentavaa keskustelua. Erätauco menetelmässä on tarkoituksena tuoda eri lähtökohdista tulevat ihmiset yhteiseen keskusteluun,

myös heidät, jotka yleensä jäisivät keskusteluiden ulkopuolelle. Erätauko keskustelumenetelmässä on valmiiksi kaavailtu rakenne keskustelutilanteelle, jota voidaan muokata omaan tarpeeseensa sopivaksi. (Erätauko, i.a.)

Infotilaisuuden päätteeksi pyysimme osallistujilta palautetta onnistumisestamme. Palautetta oli mahdollista antaa kirjallisena, peukku ylös/alas menetelmällä tai suullisesti. Osallistujamme kertoivat palautteensa suullisena ja palaute oli positiivista. Osallistujien mielestä aihe oli kiinnostava sekä tärkeä. He kokivat saaneensa tarvitsemansa tiedon romanikulttuurista, ja tämä vastasikin meidän tavoitteeseemme täydellisesti. Yksi osallistujista antoi kirjallista palautetta, jossa hän kertoi aiheen olevan tärkeä sekä se koetaan vaikeaksi aiheeksi nostaa yleiseen keskusteluun. Rohkaisimme osallistujia avoimeen keskusteluun työskennellessä romaniperheiden kanssa. Avoin vuorovaikutus on avain asemassa kasvatuskumppanuudessa. Infotilaisuuden päätyttyä lähetimme sähköpostilla lopullisen oppaan varhaiskasvatusyksikköön.

Mielestämme infotilaisuus onnistui hyvin. Infotilaisuudessa oli avoin ja rento tunnelma, joka loi turvallisen tilan vuorovaikutukselle ja rohkaisi osallistujia kysymään lisäkysymyksiä meiltä. Ainut, mitä olisimme toivoneet infotilaisuudesta lisää, olisi ollut enemmän kuulijoita. Lähetetty opas kuitenkin tuo tietoutta varhaiskasvatukseen romanikulttuurista ja oppaasta löytyy kaikki sama tieto, mitä käsitelimme myös infotilaisuudessa.

5 Eettiset näkökulmat ja luotettavuus

Etiikkaa voidaan kuvata useilla eri käsitteillä. Vakiintuneita käsitteitä sitä kuvaamaan on oikea ja väärä, hyvä ja paha, arvot ja normit, oikeus ja velvollisuus sekä oikeudenmukaisuuden käsitteet. Eettisyys on moraaliseen ajatteluun sekä toimintaan liittyvien ilmiöiden filosofista tarkastelemista. (Pedanet, i.a.)

Opinnäytetyötämme varten haimme tutkimuslupaa Espoon kaupungilta. Saimmekin luvan opinnäytetyötämme varten nopeasti ja pääsimme aloittaa tarvekartoituksen tekemisen. Eettisenä kysymyksenä työssämme heräsi haastateltavien anonyymisyys. On erittäin tärkeää, että toteutamme opinnäytetyömme niin, että varhaiskasvatuksen henkilökunta tiedostaa kysymyksien ja palautteiden olevan anonyymejä. Anonyymisyyden taattuamme, uskomme, että varhaiskasvatuksen henkilökunta uskaltaa antaa aitoja, omaa mieltänsä askarruttavia kysymyksiä ilman turhaa pelkoa kysymysten arkaluonteisuudesta.

Anonymiteetti taattiin tarvekartoituksessa nimettömillä vastauksilla. Sähköistä tarvekartoituslomaketta ei tarvinnut allekirjoittaa ja sen pääsi täyttämään ilman tunnuksia, joten vastaajan henkilöllisyys ei paljastunut missään vaiheessa. Infotilaisuuden päätteeksi mahdollistimme palautteen antamisen anonyyminä. Osa varhaiskasvatuksen henkilökunnasta halusi antaa suullisen palautteen, mutta työssämme emme ole tuoneet henkilön nimeä kuitenkaan julki. Kokonaisuudessaan raporttimme on kirjoitettu niin, että emme nimeä tiettyä varhaiskasvatuksen yksikköä tai sen henkilökuntaa nimeltä.

Hyvän oppaan tulee olla tiivis ja selkeä tietopaketti käsitellystä aiheesta. Olemme keränneet käsittelyluvuiksi eniten kysymyksiä herätteleviä aiheita sekä suoraan varhaiskasvatuksen henkilökunnalta ilmenneitä kysymyksiä. On kuitenkin tärkeää, että oppaassa on hyödynnetty myös lähteitä ja oppaan sisältöä todenneetaan alan ammattilaisten tietämyksellä sekä tutkitulla tiedolla. Oppaan sisältöä arvioimmekin romanikulttuurin parissa työskentelevän ammattilaisen palautteella sekä etsimme lähteitä, joilla voimme tukea oppaan sisältöä.

Opinnäytetyötä tehdessä oli meidän oltava neutraaleita sekä raporttia kirjoittaessa oli tärkeää sivuuttaa omat kokemukset ja mielipiteet, jotta opinnäytetyömme luotettavuus säilyy. On tärkeää, että jo ennalta omaamamme tieto kulttuurin edustajina ei vaikuttaisi kirjoituksemme laatuun. Monipuolinen lähteiden käyttäminen takaa, että opinnäytetyömme on tutkittua tietoa eikä omien kokemusten tai osaamisen raportoimista. Teimme yhteenvedon saamastamme palautteesta ja analysoimme opinnäytetyön onnistumisen.

Eettisenä pohdintana mietimme myös oppaamme sisältöä. Romanikulttuuri on meille tuttua kulttuurin edustajina, mutta on tärkeää myös huomioida, että romanit ovat myös yksilöitä ja toimintatavat voivat erota toisistaan. Olemme tuoneet oppaassamme esille tämän ja painottaneet jokaisen olevan yksilö sekä omaavan omat mielipiteet sekä toimintamallit. Olemme myös oppaamme sisällössä hyödyntäneet muita lähteitä sekä romanikulttuurin ammattilaisten näkemyksiä.

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Opinnäytetyömme sai ideansa varhaiskasvatuksen puolelta nousseesta tarpeesta oppia tuntemaan romanikulttuuria paremmin. Arvioidessamme palautteen kanssa opinnäytetyömme onnistumista, voimme todeta, että varhaiskasvatuksen tarpeeseen on vastattu. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon muutama vaikuttava tekijä, palautetta tuli rajoitetusti ja lopputuloksen onnistumista on haasteellista arvioida laajemmin. Suorittamamme tarvekartoitus saavutti vain kolme vastaajaa, joista kaksi esitti kysymyksiä koskien romanikulttuuria. Emme siis saavuttaneet montaa vastaajaa, joka tarkoittaa, että oppaan sisältö on vain muutaman varhaiskasvatuksen henkilökunnan kaipaamiin kysymyksiin kohdennettu.

Varhaiskasvatuksen kiireinen arki ja työn kuormittavuus on varmasti vaikuttanut vähäisiin vastaaja määriin. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan vähäisten kysymyksien vuoksi, kyselimme tuttava romaniperheilta mielipiteitä opinnäytetyömme sisältöön sekä otimme heidän lisäyksiänsä ja ajatuksia huomioon oppaan sisällössä. Kaikki sisältö oppaaseemme ei tullut siis varhaiskasvatukselta ja mietimme, miksi näin tapahtui opinnäytetyömme kohdalla. Onko arki niin kiireistä, että ei ehdi vastaamaan noin viiden minuutin kyselyyn? vai onko työntekijöiden mielenkiinto/jaksaminen töissä niin vähissä, että halutaan panostaa vain pakollisiin toimintoihin. Olemme itse töissä varhaiskasvatuksessa ja olemme kokeneet varhaiskasvatuksen kiireellisyyden ja kuormittavuuden sekä olemme tietoisia koko varhaiskasvatusalan haasteista. Tämä antaa ymmärrystä vastauksien

määrälle sekä kokonaisuudessaan opinnäytetyömme kanssa tiiviisti yhteistyötä tehneiden varhaiskasvatuksen ammattilaisille. Varhaiskasvatus on alana erittäin epävakaa pohjalla jo nyt, mitä varhaiskasvatusala on tulevaisuudessa. Mitä muutoksia alalla on tehtävä, jotta työntekijäpulaa saataisiin vähennettyä ja varhaiskasvatuksen arkea vähemmän kuormittavaksi.

Tarvekartoituksen kysymyksiä tutkiessa, oli joukossa hieman yllättäviä kysymyksiä tavallisempien kysymyksien seassa. Yhtenä kysymyksenä nousi romanien kotimaa, joka tuntui hieman yllättävältä kysymykseltä. Onko tietous romanikulttuurista niin vähäistä, että ei tiedetä romaneiden oleva suuri vähemmistö, jotka ovat asettuneet asumaan ympäri maailmaa. Lähtökohtaisesti romaneilla ei ole omaa maata, mutta romanit pitävät maata, jossa asuvat omanaan. Usein kuulemme syrjiviä kommentteja arkielämässä, jossa romanien pyydetään palaamaan Romaniaan. Romania ja romanit ovat kaksi eri asiaa, ja meitä ei yhdistä mikään muu paitsi se, että romaneita on asettunut asumaan myös Romaniaan. Tämä kertoo mielestämme siitä, miten romanikulttuurista tiedetään nykyäänkin liian vähän. Olisikin tärkeää, että romanit alkaisivat jakamaan kulttuuristaan enemmän tietoa valtaväestölle. Jo varhaiskasvatuksesta lähtien tulisi olla enemmän kulttuureihin tutustumista opetussuunnitelmissa.

Suomen romanit ovat olleet suomessa ja yli 500 vuotta ja silti romanit kokevat syrjintää lähes päivittäin. Yhdenvertaisuus valtuutetun sivulla kerrotaankin, että romaneiden syrjintä on vakava ihmisoikeusongelma Suomessa. Valtuutettu nostaa myös esille syrjinnän näkyvän arkipäiväisissä tilanteissa, usein häirintänä tai palveluiden epäämisessä tai niiden tarjonta on rajoitettua tai niitä tarjotaan loukkaavin ehdoin. (yhdenvertaisuusvaltuutettu. i.a.). Tämän vuoksi kulttuurista tiedottaminen ja opettaminen jo lapsesta saakka opettaa tulevaisuuden aikuisia suvaitsevaisuuteen sekä ymmärtämään, että erilaisuus on rikkaus.

Lopputuloksena onnistuimme mielestämme luomaan kattavan oppaan romanikulttuurista varhaiskasvatuksen käyttöön, jossa on tiiviisti kerrottu romanikulttuurista sekä yksi käsittelyluku spesifioituna varhaiskasvatukseen. Emme kuitenkaan saaneet varhaiskasvatusosiota niin laajaksi kuin toivoimme saavan. Vähäiset vastaukset tekivät oppaan sisällöstä toivottua suppeamman. Toivoimme, että

olisimme saaneet useampia kysymyksiä, joka olisi edesauttanut meitä saamaan oppaasta moniulotteisemman. Olemme kuitenkin tyytyväisiä opinnäytetyömme kehittämisprosessin toteutumiseen. Jatkotutkimuksena hyödyllistä voisi olla samankaltainen työ, mutta kohdennettuna romaneihin varhaiskasvatuksessa romanityöntekijän näkökulmasta. Tästä heräsi kysymyksiä varhaiskasvatuksen henkilökunnalta järjestetyssä infotilaisuudessa, mitä tulee ottaa huomioon romanityöntekijän kohdalla. Toinen mahdollinen jatkotutkimus idea voisi olla romaniperheiden haastatteluinen varhaiskasvatuskokemuksista. Kokonaisuudessaan opinnäytetyömme prosessi on ollut pitkä ja täynnä muutoksia, mutta olemme tyytyväisiä saamaamme kokonaisuuteen.

LÄHTEET

- Erätauko. (i.a.) Mikä erätauko? Saatavilla. <https://www.eratauko.fi/mika-eratauko/>
- Helenius, A & Lummelahti, L. (2018) *Varhaiskasvatuksen perusteita*. (2.uud.p.) Books on demand. Helsinki.
- Hirvilammi T, Laatu M. (2008) *Epäoikeudenmukainen kohtelu on romaniasiakkaiden arkea*. Teoksessa T Hirvilammi, M Laatu (toim.) Toinen vääräkirja. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 183-195.
- Innokylä. (i.a.) Asiakasraati. Saatavilla. <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/asiakasraati>
- Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennainen, P. (2022) *Valloittava varhaiskasvatus; Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Kustannusosakeyhtiö vastapaino oy. Tampere.
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Lastensuojelun keskusliitto. (i.a.) Osallisuus kuuluu kaikille. Saatavilla <https://www.lskl.fi/osallisuus/>
- Lohilahti, H. (2019.) *Romanikulttuurin tukeminen varhaiskasvatuksessa*. [Opinnäytetyö, Centria-ammattikorkeakoulu] Saatavilla 17.4.2023 <https://www.theseus.fi/handle/10024/159463>

- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (16.5.2019.) Kasvatuskumppanuus päiväkodin kanssa. Saatavilla <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/paivakoti-ikaisen-lapsen-kaverisuhteet/kasvatuskumppanuus-paivakodin-kanssa/>
- Mark Oliver & John Kuroski. 2018/2021. Porajmos: The forgotten gypsy holocaust the world ignored. Saatavilla <https://allthatsinteresting.com/porajmos-roma-holocaust>
- Opetushallitus. (2008) *Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa*. Edita Prima oy. Helsinki.
- Opetushallitus. (2020) Romanilapset varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Saatavilla 17.4.2023
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/31546867_OPH_Romanilapset%20varhaiskasvatuksessa_ja_esiopetuksessa_verkkojulkaisu_21_10_22.pdf
- Opetushallitus. (2020) *Romanilapset varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa*. Saatavilla 17.4.2023
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/31546867_OPH_Romanilapset%20varhaiskasvatuksessa_ja_esiopetuksessa_verkkojulkaisu_21_10_22.pdf
- Opetushallitus. (i.a.) Romanit ja romanikieliset oppijat. Saatavilla <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/romanit-ja-romanikieliset-oppijat>
- Opetushallitus. (i.a.) Varhaiskasvatuksen, opetuksen sekä oppilas- ja opiskeluhuollon suunnitelmat. Saatavilla <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatuksen-opetuksen-seka-oppilas-ja-opiskeluhuollon-suunnitelmat#:~:text=Varhaiskasvatussuunnitelma%20ohjaa%20varhaiskasvatuksen%20j%C3%A4rjest%C3%A4mist%C3%A4%2C%20toteuttamista%20ja%20kehitt%C3%A4mist%C3%A4.%20Turvallisuuden,ja%20seurannan%2C%20turvallisuuskasvatuksen%20sek%C3%A4%20tiloista%20ja%20v%C3%A4li-neist%C3%A4%20huolehtimisen.>

- Paasivira, A. & Väestö, M. (2021) Pienten lasten turvallinen osallisuus. Saatavilla <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2021/05/lskl-Pienten-lasten-turvallinen-osallisuus.pdf>
- PedaNet. (i.a.) Mitä etiikka on? Saatavilla <https://peda.net/p/Ismo%20Pentik%C3%A4inen/fi2-etiikka22/1de>
- Romanikulttuurin museo, työntekijä, henkilökohtainen tiedonanto
- Romanit. (i.a.) *Romaneiden historia*. Saatavilla <https://romanit.fi/>
- Romanit. (i.a.) Romanit. Saatavilla 26.5.2022 <https://romanit.fi/>
- Sandberg, E. (2021) Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. PS-kustannus.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (16.3.2017) Romaniperheiden palveluissa tarvitaan tietoa ja ymmärrystä romanikulttuurista. Saatavilla <https://stm.fi/-/romaniperheiden-palveluissa-tarvitaan-tietoa-ja-ymmarrysta-romanikulttuurista>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2.7.2021). Romaneiden elinolot, osallisuus ja syrjintä. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kieli-ja-kulttuurivahemmistot/romanit/romanien-elinolot-osallisuus-ja-syrjinta>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (9.3.2021). Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2019). *Romanien työllisyys, yrittäjyys sekä työelämään integroituminen*. Saatavilla https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161893/TEM_2019_58.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Vähemmistövaltuutettu. (2014). *Erilaisena arjessa- Selvitys romanien syrjimiskokemuksista*. Saatavilla <https://syrjinta.fi/documents/25249352/34271292/Erilaisena+arjessa+Selvitys+romanien+syrjint%C3%A4kokemuksista.pdf/584516fc-d3a7-4f88-8ecc-c8b2271ebf41/Erilaisena+arjessa+Selvitys+romanien+syrjint%C3%A4kokemuksista.pdf?version=1.1&t=1600444638764#:~:text=V%C3%A4hemmist%C3%B6valtuutetulle%20on%20joskus%20esitetty%20romanikulttuurin%20olevan%20roma-%20nien,ei%20ole%20oi->

[%20keutta%20arvostella%20romanien%20perin-
teisi%C3%A4%20tapak%C3%A4yt%C3%A4nteit%C3%A4.](#)

Weiste-Paakkanen, A. Lämsä, R. & Kuusonen, H. (2018). *Suomen romaniväestön osallisuus ja hyvinvointi, Romaneiden hyvinvointi tutkimus Roosa 2017-2018*. Saatavilla https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137276/RAP2018_15_Suomen%20romaniv%c3%a4est%c3%b6_web%20%282%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Yhdenvertaisuus valtuutettu. (i.a.) Romaneiden syrjintä. Saatavilla <https://syrjinta.fi/romanien-syrjinta>

LIITE 1. Tarvekartoituksen saatekirje

LIITE 2 Infotilaisuuden runko

Romanikulttuuri tutuksi
varhaiskasvatukseen

Infotilaisuuden aikataulu

- Infotilaisuuden aloitus esittelemällä itseämme sekä opinnäytetyömme tarkoitus ja tavoite 5min
- PowerPointin esittely 20min
- Kysymykset ja palaute 15min
- Infotilaisuuden päättäminen 5min

15.2.2023 klo: 12-13 Teams

Made with PosterMyWall.com

The poster features a vertical timeline with four black dots connected by a line. The background is a light beige color with decorative golden-brown leaf patterns on the right and bottom left sides.

LIITE 3 Romanikulttuuri tutuksi varhaiskasvatukseen -opas

ROMANIKULTTUURI TUTUKSI VARHAIS- KASVATUKSEEN - OPAS

Dimitri Lindgren

Janita Roth
Ramona Nikkinen
2023

SISÄLLYS

- 1 Romanit
- 2 Tapakulttuuri
- 3 Romanien vaatetus
- 4 Romanien kansallispäivä
- 5 Romanilapsi varhaiskasvatuksessa

1 ROMANIT

Tutkimusten mukaan romanien uskotaan olevan lähtöisin Intiasta. Tutkimukset ovat perustuneet kielen samankaltaisuuksiin sekä sen kehitykseen. Maailmassa on arviolta 12 miljoonaa romania. Romanit ovat yksi suurimmista vähemmistöistä, joilla ei kuitenkaan ole omaa maata. (i.a. Romanit.) Tämän vuoksi romanit tunnetaan kiertolaisina ja vakituinen asutus on tullut vasta viime vuosituhannen lopulla. Romanit ovat yksi syrjityimmistä vähemmistöistä edelleenkin.

Suomen romanit ovat Suomen kansalaisia ja identifioivat itsensä Suomalaisiksi, tarkemmin sanottuna Suomen romaneiksi. Romaneilla on oma kieli, mutta kiertolaisuusaikana ja romanien asettuessa asumaan ympäri maailmaa on kielimurteita tullut useita. Suomen romaneilla on myös oma kielimurteensa, jonka puhuminen on uusien sukupolvien myötä vähentynyt radikaalisti. Suomen romaneista vain vähemmistö puhuu sujuvaa romanikieltä enää.

Romanit ovat saapuneet Suomeen yli 500-vuotta sitten. Suomen romanit ovat levittäytyneet asumaan ympäri Suomea sekä osa heistä asuu Ruotsissa. Suomessa romaneita arvioidaan olevan n. 10 000–12 000 sekä Ruotsin puolella noin 3000. Suomen romanit kuuluvat pääosin kristinuskoon. (i.a. Romanit.) Romanien yhteisöllisyys on ollut tärkeä osa romanien elämää. Luottamus oman perheen, läheisten sekä yhteisön tukeen on tärkeä voimavara romanien arkielämässä.

Romanien historiassa on paljon surua ja vaikeita aikoja. Yksi isoimpia, mutta vähän puhuttu aihe on toisen maailman sodan aikana tapahtunut holokausti. Romanit olivat myös natsien kohteena ja heitä kuljetettiin sekä surmattiin keskitysleireillä. Uhrien määrää on haasteellista varmistaa sillä romaneilla ei pidetty arvossa, jonka vuoksi heitä ei kirjattu ja rekisteröity yksilönä. Arvio holokaustin uhreista on 1–1.5 miljoonaa romania. Natsi-Saksan toteuttamalle kansanmurhalle Euroopan romaneita kohtaan käytettiin nimitystä *Porajmos*. (Mark Oliver & John

Kuroski, 2018/2021. Porajmos: The forgotten gypsy holocaust the world ignored.)

2 TAPAKULTTUURI

Suomen romaneilla on vahva tapakulttuuri. Vanhempien ihmisten kunnioittaminen on romanikulttuurin keskiössä ja se näkyy niin tavoissa kuin vaatetuksessa. Hienot käytöstavat pitävät sisällään kunnioittavan vuorovaikutuksen. Esimerkiksi nuorempi romani teittelee vanhempaa romania. Vanhempi romani ja nuorempi romani, eivät myöskään keskustele kaikesta keskenään. Esimerkiksi seurustelu, raskaus tai kehoon liittyvät asiat, eivät ole yhteisiä keskusteluaiheita. Joissain tilanteissa, jos nuoren ja vanhemman romanin on käytävä keskustelua tämän kaltaisista asioista, keskustellaan käyttämällä kiertoilmaisuja eikä asioista puhuta niiden oikealla nimityksellä. Romanit pukeutuvat myös kunnioittaakseen vanhempaa väestöä. Pukeutuminen on peittävää, eikä vanhempien romanien edessä esiinnytä ilman kulttuurivaatteita.

Romanikulttuuri sisältää kahden laista puhtautta on symbolinen puhtaus sekä fyysinen puhtaus. Symbolinen puhtaus näkyy romaneiden käyttäytymisessä. Kuten siinä, että romanit eivät esimerkiksi mene keittiöön ilman kulttuurivaatteita tai poistu julkiselle paikalle ilman kulttuurivaatetta. Symbolinen puhtaus pitää sisällään paljon muitakin käytänteitä.

Romanit pitävät huolta fyysisestä puhtaudesta paljon. Romanien ollessa kiertoalaisia on ollut tärkeää pitää puhtaudesta huolta niin paljon kuin vain on ollut mahdollista. Tämä on edesauttanut, että romanit eivät sairastuisi. Puhtaus näkyy edelleen vahvasti suhtautuessa ruokaan ja ruokailuvälineisiin. Astioita ei ikinä laiteta lattialle eikä istuinsijoihin. Romanit eivät myöskään nosta lattialta mitään pöydälle, eikä esimerkiksi lapset tuo lelujaan keittiöntasolle. Siivouksessa keittiötä varten on omat siivousaineet sekä -liinat. (Romanomissio. i.a.). Romanien koti on

yleensä muutenkin yleisilmeeltään siisti sekä puhtaus on arvostettu asia romanien keskuudessa.

3 ROMANIEN VAATETUS

Suomen romanien vaatetus ja asusteet eroavat huomattavasti valtaväestön pukeutumisesta. Romanien vaatetus on siveellistä ja peittävää ja sillä kunnioitetaan vanhempaa romaniväestöä. Romanien vaatetuksen historiasta ei ole paljoa tietoa 1900-lukua aiemmin. Romanien ja valtaväestön pukeutuminen oli samankaltaista 1800-luvulla. Vaatetus sisälsi pitkän hameen, röijyn ja esiliinan. Valtaväestön siirtyessä uudenlaisiin pukeutumistyyliin, romanit pitivät edelleen entisen asukokonaisuuden. Vuosikymmenien aikana romanien hameissa käytettävä kangasmäärä on lisääntynyt sekä sametin käyttö on yleistynyt. Esiliinan ja röijyn röhelöiden määrä on kasvanut sekä kankaat ovat muuttuneet ajan saatossa näyttävämmiksi. Puvun muuntautumisiin on vaikuttanut esim. elintason parantuminen. (Romanikulttuurin museo, henkilökohtainen tiedonanto, 13.1.2023.)

Aikuisuuteen päästessä romaninainen pukee ylleen perinteisen romanasun ja kun hän on pistänyt asun ylleen, ei hän kulje missään ilman asua. Perinteisen romanasun pukeminen ei kuitenkaan ole pakollista, vaan nuori saa itse valita haluaako hän pukeutua siihen. Tärkeää kuitenkin on, että jos ei perinteistä asua halua pitää, tulee pukeutumisen silti olla siveellistä. (Romanikulttuurin museo, henkilökohtainen tiedonanto, 13.1.2023.)

Romani hameessa on kokonaisuudessaan 6–9 metriä samettia. Osa romani naisista ompelee hameen itse tai hame voidaan myös teettää romanihameisiin erikoituneilla ompelijoilla. Hame on maxi mittainen, eli yltää maahan saakka. Romaninaisten yläosaa kutsutaan röijyksi. Monet romaninaiset ompelevat itse röijyt, mutta osa teettää muilla romaneilla tai ompelijoilla itselleen valmiita röijyjä. Röijyjen kankaat tuodaan pääosin ulkomailta. Röijy on koristeellinen kivi-, paljetti- tai sifonkinen kangas, johon liitetään röhelöitä, joita on koristeltu erilaisin pitsein.

Pitsit ovat kehittyneet myös ajansaatossa. (Romanikulttuurin museo, henkilökohtainen tiedonanto, 13.1.2023.)

Korut ovat myös suuri osa romanien pukeutumista. Romaniniaisilla on suuret kultaiset renkaat, joita kutsutaan kehärenkaiksi. Ennen vanhaan romanikorut olivat sijoitus, joiden avulla perheen varallisuus kulki helposti mukana. Romanien korut kulkeutuvat yleensä sukupolvelta toiselle. Tänä päivänä korut koristavat edelleen romanien pukeutumista. Romaninaiset omaavat usein kehärenkaat, rintaneulan, käsiketjun, kaulaketjun sekä sormuksia. Pääsääntöisesti korut ovat kultaisia, mutta nykyään on myös nähtävänä hopeita koruja romanien yllä. Myös romanimiehet koristavat itseään kullalla. Romanimiehille yleisiä koruja ovat kantasormukset, ranneketjut tai -kellot sekä kaulaketjut. Romanimiehien sormuksissa on yleensä kaiverrus, joka sisältää esim. Omistajansa nimikirjaimet. Yleinen sormuksen koriste on ennen ollut hevosen kenkä tai hevosen pää. (Romanikulttuurin museo, henkilökohtainen tiedonanto, 13.1.2023.)

Romanimiehen vaatetus eroaa myös valtaväestöstä. Romanimiehen vaatetusta voidaan myös verrata vanhoilliseen Suomalaiseen pukeutumiskulttuuriin. Romanimiehet ovat myös siveellisiä pukeutumisessaan eivätkä esim. esiinny vanhempien romanien aikana lyhythaisessa paidassa eivätkä pelkässä paidassa ja housuissa. Romanimiehen perinteiseen asuun kuuluu mustat suorat housut, kauluspaita, jonka päällä on takki tai slipoveri. (Romanikulttuurin museo, henkilökohtainen tiedonanto, 13.1.2023.)

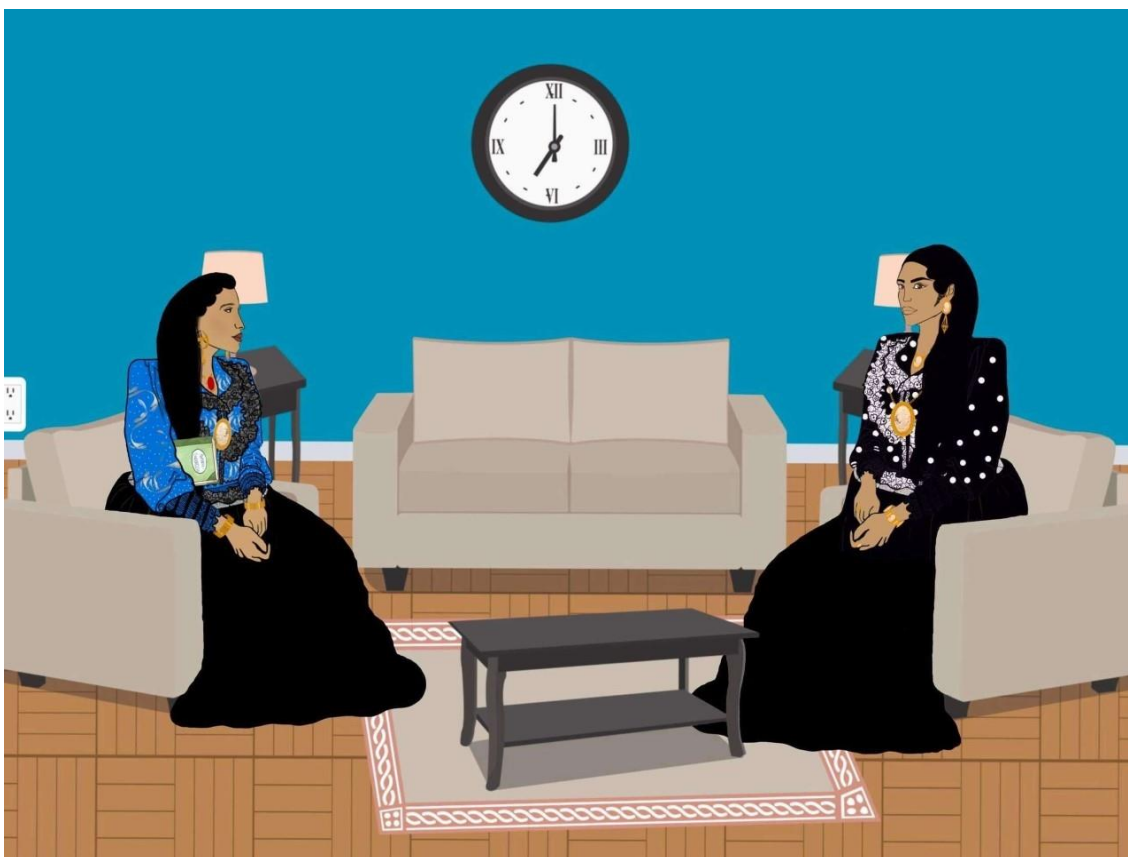
Dimitri Lindgren

4 ROMANIEEN KANSALLISPÄIVÄ

Romanien kansallispäivä on 8. huhtikuuta ja sitä vietetään maailman laajuisesti. Sisäministeriö on yleisesti suositellut liputusta romanipäivän kunniaksi. Kansallispäivä on saanut alkunsa ensimmäisessä Lontoossa järjestetyssä Romanian maailmankongressissa vuonna 1971. Kongressissa on asetettu myös romanien viiri/lippu, romanien hymni Gelem gelem sekä kongressissa päätettiin myös korvata herjaavat nimitykset romaneille, kuten gipsy kutsumalla heitä nimityksellä *romani* tai englanniksi *roma*. Kansainvälisellä romanipäivällä kunnioitetaan romanikulttuuria sekä -kieltä osana Euroopan kulttuuriperintöä. (Sisäministeriö. 26.3.2021).

Romanit juhlistavat romanipäivää yleensä järjestämällä tapahtumia, joissa tuodaan esille romanikulttuuria sekä romanien taiteellisuutta. Suomessa on

järjestetty jo monia vuosia romanipäivän kunniaksi konsertteja eri puolella Suomea. Konserteissa romanit laulavat, soittavat ja esittävät usein romanien omia säveltämiä lauluja niin suomeksi että romanikielellä. Romanit pitävät myös näyttelyitä, joissa on esillä mm. Romanivaatteita, koruja sekä romanien tekemää taidetta. (Romanikulttuurin museo, henkilökohtainen tiedonanto, 13.1.2023).

Dimitri Lindgren

5 ROMANILAPSI VARHAISKASVATUKSESSA

Romanilapset ovat olleet mukana varhaiskasvatuksessa jo pitkään. Silti romanikulttuuri on todella vierasta työntekijöille ja kysymyksiä henkilökunnalta kulttuuria kohtaan esiintyy paljon. Kuinka kulttuuri vaikuttaa varhaiskasvatuksen arkeen? Mitä tulee ottaa huomioon romanilapsen aloittaessa päiväkodin? Haluamme

oppaassamme antaa lyhyen infon romanilapsen sekä romaniperheeseen liittyvistä eroavaisuuksista. Täytyy kuitenkin muistaa, että jokainen meistä on yksilö ja ei ole vain yhtä vastausta esitettyihin kysymyksiin.

Romanikulttuurissa ei ole mitään estettä normaali päiväkodin toiminnalle. Romaniperheet toivovatkin, että lapsi otetaan mukaan ja osallistutetaan samalla tavalla kuin muutkin lapset. Vuorovaikutus on tärkeässä osassa niin kuin jokaisen muunkin perheen kohdalla. Voit rohkeasti kysyä vanhemmilta, jos jokin sinua askarruttaa tai kaipaat selvennystä johonkin asiaan. Ei ole aihetta, josta et voisi vanhempien kanssa keskustella.

Romanilapsen aloittaessa päiväkodin on se vanhemmille jännittävää niin kuin kellen tahansa vanhemmalle. Romanilapset aloittavat yleensä päiväkodin vastaanavuttaessaan kolmen vuoden iän. Romanikulttuurissa perhe ja suku on tärkeässä osassa ja vaikka päävastuu kasvatuksesta on vanhemmilla, on lapsen elämissä tiiviisti osana myös muita lähisukulaisia, kuten isovanhemmat, sedät/enot, tädit ja jopa vanhempien serkut. (Romanikulttuurin museo, henkilökohtainen tiedonanto, 13.1.2023.) Tämä saattaa näkyä myös päiväkodissa, lasta voi olla hakemassa muutkin sukulaiset, toki tietenkin sopimus hakijoista täytyy tehdä. Uskonnollisuus ja hengellisyys voi olla osa romanien arkea. Suomen romanit kuuluvat pääsääntöisesti kristinuskoon ja usko on osa heidän arkipäiväänsä. Romanikulttuuriin sisältyy asioita Raamatun pohjalta ja uskossa elävät romanit toimivat Raamatun sanan mukaan.

Pieniä eroja aloittavalla romanilapsella saattaa kuitenkin olla. Romanikulttuurissa hygienia ja puhtaus on isossa osassa, ja nämä saattavat näkyä myös varhaiskasvatuksessa vanhempien toiveissa tai toimintamalleissa. On hyvin yleistä, että romaniperhe tuo lapselleen omat petivaatteet, potat, pyyhkeet tai wc-istuimeen supistajan. Näin toimiessa, on vanhemmilla vastuu petivaatteiden pesemisessä yms. Vaikka vanhemmat ovat tarkkoja hygieniasta, he ymmärtävät kyllä päiväkodin arjen ja eivät odota samanlaista hygieniatasoa päiväkodilta. Henkilökohtaisista tavaroista vanhemmat ovat myös tarkkoja, esim. pipot, hanskat ovat vain ja ainoastaan oman lapsen sekä varavaatteita ei mielellään romanilapselle anneta.

Tässäkin täytyy kuitenkin mennä tilanteiden mukaan ja jos tilanne edellyttää varaväestöiden käyttöä, tulevat vanhemmat sen ymmärtämään.

Romanilapsen aloittaessa päiväkotia, ei suuria huomioita tarvitse siis tehdä. Vain muutama käytännönasia poikkeaa muista lapsista. Romaniperheet toivovatkin yhdenvertaista kohtelua ja ennakkoluulotonta kohtaamista. Avoin keskusteluyhteys heidän ja varhaiskasvatuksen välillä on tärkeä ja näin voidaan puolin ja toisin pysyä tilanteissa ajan tasalla.

LÄHTEET

Mark Oliver & John Kuroski. 2018/2021. Porajmos: The forgotten gypsy holocaust the world ignored. Saatavilla <https://allthatsinteresting.com/porajmos-roma-holocaust>

Romanikulttuurin museo, työntekijä, henkilökohtainen tiedonanto.

Romanit. (i.a.) Romanit. Saatavilla 26.5.2022 <https://romanit.fi/>

Romanomissio, Romanikulttuuri, (i.a.) Saatavilla <https://romanomissio.fi/tietoa-romaneiden-kulttuurista/>

Sisäministeriö. 26.3.2021. *Liput liehumaan torstaina 8.4. romanien kansallispäivän kunniaksi.* Saatavilla <https://intermin.fi/-/liput-liehumaan-torstaina-8.4.-romanien-kansallispaivan-kunniaksi>